
Mistična iskustva i teologija: A. von Speyr i H. U. von Balthasar

Ivan Ivanda, Široki Brijeg

UDK: 248.2
262.14 Balthasar, H. U. von
929 Speyr, A. von
Pregledni znanstveni rad

Sažetak

U ovome smo članku pokušali naznačiti komplementarnost dvaju poslanja, mističarke A. von Speyr i teologa H. U. von Balthasara. Naglasili smo jedinstvenost i značenje njihove posebne, vlastite karizme, a potom ukazali i na plodnost zajedničkog rada na području teologije i života Crkve. Smatramo da je ova suradnja u višestrukom pogledu obogatila život i rad velikoga teologa, a mističarki A. von Speyr pružila neophodnu duhovnu i stručnu teološku potporu, bez koje ne bi mogla doći do izražaja njezina karizma. Mistika može biti plodno mjesto teološke spoznaje. Štoviše, teologija se treba hraniti mistikom, jer tako zadobiva dimenziju dubine i istinske duhovnosti, bez koje ostaje apstraktna i u konačnici jalova. Takav put zahtijeva odvažnost i patnju. Von Balthasar i A. von Speyr su primjer odvažno propaćena puta zajedničkoga poslanja, koje zasigurno predstavlja istinsko obogaćenje za Crkvu.

UVOD

O dvadesetsedmogodišnjoj suradnji s A. von Speyr, koja je ostavila dubok trag u njegovu životu, H. U. von Balthasar napisao je sažeto izvješće, neku vrstu osobnoga svjedočanstva, koje je naslovio "Prvi pogled na Adrienne von Speyr". Naglašava da se radi samo o "prvom pogledu" iza kojega se krije mnoštvo

neiznesenih doživljaja i zabilješki.¹ Ovo izlaganje je također samo letimičan, površinski – nadam se ne i površan – pogled na ovu, usudio bih se reći, neobičnu, neuobičajenu i nadasve plodnu simbiozu dvoje ljudi, žene i muškarca, laikinje i mističarke, s jedne, te svećenika i teologa, s druge strane. Mnoge vidove tog odnosa moramo ostaviti po strani, zbog suženoga vremenskoga i prostornoga okvira ovoga izlaganja. Potpun uvid u temu otežava i činjenica što se još nitko nije ozbiljno posvetio njezinu proučavanju, što bi, dakako, zahtijevalo izniman napor čitanja opsežnoga korpusa napisanih djela koja su iza sebe ostavili i A. von Speyr i H. U. von Balthasar. Ovdje se ukratko želimo osvrnuti na njihov zajednički nalog ili poslanje, da bismo potom osvijetlili njihovu pojedinačnu karizmu, i na koncu iznijeli pokušaj kritičkoga vrjednovanja.

1. POVIJEST POSLANJA

A. von Speyr rođena je 1902. u švicarskoj protestantskoj obitelji. Odnos s majkom bio je težak i pun napetosti. Majčina odbojnost i svakodnevni prijekori vjerojatno su uzrokovani kompliciranom trudnoćom i teškim porodom. "Kompenzaciju" nalazi u djetinjjoj pobožnosti. Pokazuje joj se "anđeo" koji je podučava što treba činiti, a što izbjegavati, kako treba moliti. U školi je marljiva i uzorna učenica. Poteškoća ima jedino s vjeronaukom. Sa svakim novim pastorom ulazi u rasprave, ponavljajući tvrdnju: "Bog je drugačiji." Na Božić 1908. u jednoj uličici susreće sv. Ignacija Loyolskog, a 1917. pokazuje joj se Kristova Majka, okružena anđelima i svecima (među kojima je prepoznala Ignacija). Ta je vizija ostavila na nju snažan dojam, tako da će čitavo njezino kasnije poslanje biti marijanski obilježeno. Završivši gimnaziju, Adrienne je upisala medicinu. To su za nju teške i mučne godine: mora se uzdržavati sama, dajući satove iz glazbe. U stalnoj je potrazi za "istinom", potrazi kojom su bila obilježena tri desetljeća njezina života. Još kao

---

¹ Usp. H. u. von Balthasar, *Erster Blick auf Adrienne von Speyr*, Einsiedeln, Trier, 1989., str. 9.

studentica udaje se za E. Dürra, a nakon njegove smrti za W. Kaegija. Tih godina otvara vlastitu liječničku ordinaciju. U razdoblju od 1936. do 1940. intenzivno pokušava razriješiti pitanje svoje religijske "pozicije". Razočarana je kontaktima s protestantskim pastorima, a ništa manje i s katoličkim svećenicima. Mnogi je nisu htjeli ni primiti, a kamoli saslušati. Proživljava "nutarnje muke", pretrpjevši i snažan srčani udar. Nakon višetjednog boravka u bolnici susreće se u jesen 1940. s von Balthasarom, koji je u Basel došao kao studentski kapelan. On joj otvara novi pristup molitvi i podučava je istinama katoličke vjere. Adrienne se odlučuje za prelazak na katolicizam. Krštena je na svetkovinu Svih Svetih 1940.

Odmah iza obraćenja na Adrienne se izljuje pravi slap mističnih milosti.² Balthasar nabraja različite milosne darove: molitvu, iza koje slijedi uzdignuće k Bogu u kojemu zadobiva nove spoznaje i uvide, viđenja Djevice Marije i svetaca te prisran kontakt s njima (posebice s Ignacijem Loyolskim). Ti su doživljaji praćeni čudesnim iscjeljenjima u njezinoj liječničkoj praksi, o kojima se priča po gradu. Tu su i "putovanja" na različita mjesta gdje je bila potrebna njezina molitvena pomoć: za vrijeme rata u koncentracijske logore, na bojišta, u tamnice, potom u samostane, u Rimsku kuriju, ili u sasvim napuštene crkve, u koje više nitko nije dolazio moliti. No središte je tih doživljaja ono što joj nagoviješta anđeo koji joj se ukazuje jedne noći 1941.: njezina egzistencija će postati prostor uprisutnjenja Kristove muke. To znači da će ona iskusiti različita stanja Kristove muke, strah i napuštenost, zastupničku patnju. Središnja je točka tih "pasija" iskustvo Velike subote: Isusov silazak u pakao, mjesto udaljenosti od Boga i bez-božnosti, u tamu grijeha.

Od 1944. do 1948. vrijeme je kad Adrienne intenzivno diktira svoja viđenja. Godine 1944. na njezin poticaj dolazi do utemeljenja Zajednice svetoga Ivana (*Johannesgemeinschaft*), svjetovnog instituta, forme zajedničkoga života za laike prema evanđeoskim savjetima, u ozračju duhovnosti sv. Ignacija. Godine 1947. osnovan je *Johannesverlag*, koji je najprije služio

---

² H. U. v. Balthasar, *Erster Blick auf Adrienne von Speyr*, str. 29.

izdavanju djela A. von Speyr, a poslije i Balthasarovih djela. Zanimljivo je napomenuti kako je A. von Speyr uporno od njega tražila da osnuje i časopis, što će poslije dovesti do pokretanja Međunarodnog teološkog časopisa *Communio*.³

Balthasarov Red nije našao razumijevanja za ovu i ovakvu "suradnju" s A. von Speyr. Započela je "duga i bolna povijest njegova izlaska iz Reda".⁴ Najprije su počele klevete o njegovu odnosu s gospođom von Speyr. Zabranjeno mu je da je posjećuje. Balthasar se našao pred odlukom: poslušnost poglavarima ili poslušnost onomu što je smatrao Božjim nalogom. Pokušava je zaobići zahtjevom za ispitivanje autentičnosti njezinih viđenja. Biskup ga šalje generalu u Rim. General zahtijeva apsolutnu poslušnost, bez postavljanja uvjeta. Balthasar napušta Red 1950., kako kaže "svoj najdraži zavičaj". Istupanje iz Družbe Isusove za Balthasara je bio težak i bolan korak. Razvidno je to i po tomu što je koncem života tražio ponovni ulazak u Red, što mu je bilo uskraćeno. Doslovno se našao na cesti: bez stana, bez biskupije, bez financija. Baselski biskup mu zabranjuje boravak na području svoje biskupije. Da bi uopće preživio, putuje Njemačkom, drži predavanja i duhovne vježbe. Nakon šest godina upornog traženja inkardinacije, kurski biskup Christianus Caminada prima ga u svoju biskupiju. Ponovno stekavši crkvenu "reputaciju", smije se vratiti u Basel. Prihvaća poziv W. Kaegija da stanuje kod njih. Tako se nastavlja i pojačava suradnja s A. von Speyr. Odbija ponude brojnih fakulteta za preuzimanje katedre, držeći da bi ga to "zarobilo" i odvratilo od njegove stvarne životne zadaće. Posvećuje se potpuno A. v. Speyr, prati njezine "mistične doživljaje" i zapisuje ono što mu diktira. Njezin je ispovjednik i duhovnik, a preuzima i ulogu "bolničara". Njezino je zdravstveno stanje sve lošije. Godine 1964. postaje potpuno slijepa i posve je upućena na Balthasarovu pomoć. Za vrijeme Koncila, na koji nije bio pozvan, Balthasar je pisao prve sveske svoje *Trilogije*, ali ne u idili znanstvene biblioteke ili za "zelenim stolom", nego uz

---

³ O tomu više vidjeti u: E. Guerriero, *Hans Urs von Balthasar*, Milano, 1991., str. 347-350.

⁴ H. U. v. Balthasar, *Unser Auftrag*, Einsiedeln, 1984., str. 66.

Adriennin bolesnički krevet. Nakon teške agonije, ona umire u rujnu 1967. Pokopana je skromno, gotovo anonimno. Samo su jedne švicarske novine donijele kratku vijest o njezinu preminuću. Za Balthasara započinje novo razdoblje života, koje će posvetiti izdavanju Adrienninih djela i nastojanjima da Crkva prizna njezinu karizmu i poslanje. Umjesto toga, priznanja su stigla njemu. Godine 1984. dobiva Nagradu Instituta Pavla VI., 1987. u Innsbrucku Nagradu Wolfganga Amadeusa Mozarta, a Ivan Pavao II. imenuje ga kardinalom Katoličke crkve 1988. No, uoči samoga putovanja u Rim na dodjelu kardinalskog šešira, umire u Baselu 26. lipnja 1988.

2. ZAJEDNIČKO POSLANJE

Svoj osporavani i sasvim neuobičajen odnos Adrienne i Balthasar poimaju kao poslanje od Boga koje moraju izvršiti bezuvjetnom poslušnošću. Ta svijest o poslanju nije došla odjednom. Trebalo je proći šest godina da bi se ona razbistrila, da bi zadobila jasnoću i izvjesnost. S tom sviješću bila je povezana i očiglednost poteškoća i žrtava koje je trebalo prinijeti. Svemu je prethodilo dugo vrijeme pripreme koje je iznutra bilo usmjereno na nadopunjavanje, na komplementarnost. Dva života, dvije karizme, dva poslanja koja se međusobno nadopunjuju i prožimlju, te prerastaju u jedno, zajedničko poslanje. Ta komplementarnost uključuje dvoje: *različitost puteva*: kod Adrienne dugo traganje za katoličkom istinom, liječničko zvanje, iskustvo braka, a kod Balthasara najprije filološko, a potom i filozofsko-teološko obrazovanje, upoznavanje duhovne tradicije Crkve u koju će smještati posebnost i novost Adrienninih uvida, a isto tako i *srodnost i duhovnu prožetost* osoba koja omogućuje da ono što je različito postane ono što se nadopunjuje.⁵ Temelj je njihove povezanosti komplementarno poslanje koje trebaju izvršiti. U Crkvi postoje različite vrste poslanja: pojedinci stoje sami pred Bogom, kao

---

⁵ Usp. H. U. v. Balthasar, *Unser Auftrag.*, str. 14-15.

što je u početku Adam sam bio pred Bogom. Takvo je primjerice poslanje jednog Pavla, Augustina, Ignacija. Bilo bi pogrešno kad bi netko takav išao po svijetu tražiti nadopunu. Svatko treba primiti od Boga ono što mu Bog daje. No postoje i "dvostruka poslanja" (poslanja udvoje) koja se trebaju nadopunjavati kao "dvije polovice mjeseca". Pojedinci su prethodno bili vođeni kompliciranim putem koji je bio potreban kako bi na koncu došlo do ispravne kombinacije. Paradigma takvog poslanja su Marija i Ivan, koje Raspeti povezuje kako bi njih dvoje tvorilo djevičansku pra-čeliju Crkve. U kasnijoj povijesti Crkve primjer takva poslanja nalazimo kod Ivana od Križa i Terezije Avilske, Franje Saleškoga i Ivane de Chantal.

3. KARIZMA A. VON SPEYR

3.1. *Temeljno obilježje*

Premda su kod Adrienne prisutni mistični fenomeni koje općenito susrećemo u povijesti mistike (viđenja, kardiognoza, dar liječenja, bilokacija, levitacija, stigme), Balthasar uporno naglašava da to nije u središtu ni njezina osobnoga života ni njezina poslanja. U središtu je *karizma proroštva*, koju Pavao najviše cijeni (1 Kor 14,1) i kojom se "izgrađuje Crkva". Proroštvo u biblijskome smislu nije proricanje budućnosti, nego točno i razumljivo prenošenje i izlaganje (Iv 1,18) onoga što Bog ima reći Crkvi i svijetu o sebi i o njima. To je sadržaj onoga što je Balthasar primio od Adrienne i potom objelodanio u šezdesetak knjiga. U njima susrećemo izlaganje biblijskih knjiga, kao i obradu pojedinih tema: Marija, ispovijed, sveta misa, molitva, sakramenti općenito, crkveni staleži.⁶ U tome smislu nije važan "fenomen A. von Speyr", nego teološki sadržaj koji joj je priopćen, odnosno darovan, ne za nju osobno, nego za Crkvu. Naglasak nije na njezinim subjektivnim iskustvima, nego na originalnoj interpretaciji predanih, odnosno

---

⁶ Usp. H. U. von Balthasar, *Aus dem Leben der Kirche. Adrienne von Speyr (1902-1967), Die Miterfahrung der Passion und Gottverlassenheit*, GuL 58 (1985), str. 61-66, ovdje 61.

objavljenih sadržaja vjere, na onomu što bi se moglo nazvati "objektivnom teologijom". No, ne može se poreći ni činjenica da se njezine "interpretacije" sadržajâ kršćanske vjere temelje na eksperimentalnom, subjektivnom iskustvu (npr. nutarnji govor, vizije, itd.). Slijedom toga, njezino je poslanje *teološko*, tj. praktično i konkretno u Crkvi i za Crkvu: određeni pogled na cjelokupnu katoličku istinu.

3.2. *Objektivna mistika*

Adrienne stalno i gotovo opsesivno izjavljuje – priopćavajući svoja iskustva von Balthasaru – da se svako duhovno iskustvo koje doista hoće biti katoličko mora podložiti zahtjevima i potrebama kršćanske zajednice. Ovdje nije riječ o "spekulativnoj mistici", nego o "objektivnoj", koja za Balthasara ima revolucionarno obilježje u čitavoj tradiciji Crkve. Ta je mistika ukorijenjena u temeljnome stavu Marijinog "da", riječi kojom ona ostvaruje ono najveće i najljepše, potpunu raspoloživost za Boga. Ona je paradigma svake kršćanske plodnosti: samo s čovjekovim "da" Bog može početi nešto nadnaravno, nešto plodno za Crkvu. Ta je spremnost bezuvjetna pretpostavka kršćanskoga djelovanja. Čovjek treba postati "*anima ecclesiastica*" – duša otvorena Crkvi, su-obličena Crkvi, posve formirana Bogom. Tako izlazi iz svoje sebične privatnosti i otvara se, proširuje se prema dimenzijama crkvenoga, eklezijalnoga poslanja. Adriennina karizma posve je obilježena tim stavom. Mistika je u tome smislu *čisto služenje*, a mistik gleda samo na svoju zadaću, bez ikakve refleksije o sebi samome. To je, dakle, radikalno antipsihološka, teološka i spasenjsko-povijesna mistika, mistika koja samu sebe poima samo kao karizmu koja je u službi Crkve. Adrienne je to služenje Crkvi poimala kao svoju *zadaću*, svoj nalog. Ono što joj je davano, nije služilo nečemu perifernomu, rubnomu, nije bilo određeno za podizanje "sporednih lađa" u katedrali postojeće dogmatike, nego njezinu *središnjem produbljenju i oživljavanju*. To je započelo sa sv. Pavlom i ide neprekidno kroz stoljeća, sve do Adrienne. Svim je karizmaticima udijeljen zadatak da, vođeni Duhom Svetim, na nov način osvjetljaju jezgru vjere. Znakovito je ovdje za Adrienne: kad bi ono što joj

je bilo naloženo saopćila svojemu ispovjedniku, koji je za nju zastupnik Crkve, stvar je za nju bila posve riješena. Većinom bi ono preneseno posve iščeznulo iz njezine svijesti. Nije znala što stoji u njezinim knjigama niti ih je ikada otvarala.⁷ Sve subjektivno ima samo medijalni karakter. Toliko joj je bilo stalo do sadržaja koji joj je Bog pokazivao i koji je precizno i jasno trebala prenijeti Crkvi, da je gotovo bila ravnodušna spram “stanjâ” u koja je bila stavljena. Bila je sumnjičava prema “privatnim objavama”, smatrajući da se ovdje pozornost usmjerava na osobe, vidiocce i tomu slično. Tvrdila je da “ne želi ništa imati s bilo kakvom vrstom svjesno kultivirane mistike”.⁸ Ako netko stavlja vlastita iskustva u središte svoje poruke, može se govoriti o subjektivizmu, i više nije posrijedi istinska mistika, nego predstavljanje sebe samoga. Istinska je mistika usmjerena na objektivne sadržaje koji su interpretacija Vjeronanja Crkve.

Adrienne je, prema Balthasaru, istinsku mistiku vratila iz njezine rubne egzistencije, iz kuta u koji su je bacili službena teologija i propovijedanje (navještaj) – prezrevši je i ušutkavši – u središte događanja spasenja. To središte je razmjena Božje riječi u Kristu i oslušivanja odgovora toj riječi od strane njegove Zaručnice-Crkve. Tko je primjereni subjekt primanja ove riječi? Onaj tko Božju riječ ne osluškuje samo egzegetskim i teološkim umom nego čitavim srcem, čitavom egzistencijom, onaj tko i u “vatri” i u “noći” može izdržati otvaranje Božjega srca: tu se događa ono što možemo nazvati ne religijsko-povijesnom i filozofskom mistikom, nego mistikom u katoličko-crkvenome smislu.⁹

3.3. Sadržaj mističnih iskustava

3.3.1. Iskustvo sa svecima

Adriennin nalog za današnju Crkvu je u bitnomu novo oživljavanje molitve (osobne, ne samo zajedničke), smatra

---

⁷ Usp. H. U. v. Balthasar, *Erster Blick*, str. 46-47.

⁸ A. von Speyr, *Erde und Himmel I*, str. 52.

⁹ Usp. *Erster Blick*, str. 78.

Balthasar. Osobito lijep dio njezina naloga je u tomu što nam predočava “svijet molitve” (tako glasi i naslov njezine knjige o molitvi – *Die Welt des Gebetes*), ne samo apstraktnim rečenicama nego i konkretnim slikama. Imala je dar viđenja pojedinih svetaca, motrenja, zamjećivanja i opisivanja njihove molitve, njihova stava pred Bogom, njihove nutrine. Da bi se ta iznimna karizma mogla ispravno vrjednovati, treba imati u vidu središnju točku, odnosno kriterij svetosti, a to je marijanska “darijeć”, raspoloživost za Boga, “ispovjedni stav” (*Beichthaltung*) pred Bogom, potpuna iskrenost, osjećaj nedostatnosti čisto ljudskoga i potreba za Bogom. Tako Adrienne kaže da u tom smislu nisu svi sveci jednako sveti. Kaže također da svi sveci imaju pogrješke i slabe točke, da ima stigmatiziranih koji su na zemlji vrijedili kao sveti, a obični su prevaranti. Dakle, nalaže se oprez! No najupadljivije je od svega bogatstvo i raznolikost molitvenih formi. Nigdje ponavljanja i klišeja, svaki svetac ima vlastiti, nezamjenjiv portret. Zanimljivo je napomenuti da među svecima koje je vidjela ima dosta nekanoniziranih, kako kaže, velikih umjetnika, kraljeva i nekoliko protestanata. Balthasar smatra da su dva sveska *Knjige svih svetih* (*Allerheiligenbuch* I, II) divan dar Crkvi, jer pokazuju kako sveci mole i jer nas neodoljivo privlači da i sami počnemo moliti. Dakle, to je zarazna i poticajna knjiga.

3.3.2. Iskustva Velike subote

Nakon svojega obraćenja 1941. sve do smrti 1967. Adrienne proživljava “stanja”, koja možemo označiti kao iskustva muke, udioništvo u Kristovoj patnji. Pritom se ne radi toliko o samome stanju koliko o pogledima i uvidima koje ono posreduje. Prema Balthasarovim tvrdnjama, Adrienni je trebalo određeno vrijeme mističkog “uvježbavanja” dok nije dosegнула stupanj nutarnje spremnosti i raspoloživosti za tu zadaću. Adrienne je iskusila Krista koji nakon čina poslušnosti odlaska na križ, u napuštenost od Boga, u strah, bol i sramotu Velikoga petka, izvršava čin “nad-poslušnosti” i odlazi u ono potpuno strano, u pakao. Nakon otkupljenja na križu preuzima novu zadaću. To više nije poslanje u svijet živih, nego ulazak u stanje mrtvih.

4. KARIZMA H. U. VON BALTHASARA

4.1. *Diktati*

Što je u ovome jednome, zajedničkom nalogu karizma Hansa Ursa von Balthasara? Odgovor na to daje A. von Speyr svojim tumačenjem perikope Ivanova evanđelja: "Nato izađe Petar s drugim učenikom te se zaputiše na grob. Obojica su trčala, ali je drugi učenik brže trčao od Petra" (Iv 20,3-4). Balthasar je uvijek rado isticao njezino tumačenje ovoga retka i u njemu vidio izraženu dijadičku strukturu i komplementarnost njihovih karizmi: "Oboje trče, što brže mogu, ali ljubav u Crkvi uvijek brže trči od službe (...). Ljubav je razdavanje samoga sebe, ništa drugo nego to, i zbog toga je najbrža. Ona se daje ne razmišljajući (...) Služba mora ispitivati, obazirati se unatrag na ono već postignuto, da bi bolje načinila sljedeće korake. Ljubav je osobna, ona se ne brine ni za što drugo osim za samu sebe. Služba je neosobna i mora uvažavati red, stanje stvari. No ljubav nije luđakinja koja besmisleno trči. Jer, oboje trče zajedno. Ona ostaje u doticaju sa službom, u njezinu dosegu. Ali je uvijek ljubav ona koja ide naprijed i službu vuče za sobom." Gotovo i ne znajući, Adrienne je ovim tumačenjem dala točan opis svojega zajedničkog poslanja s Balthasarom. Ako ona ima karizmu mističnih iskustava, on ima *karizmu službe* kojom ta iskustva ispituje, svrstava i tumači. To je ono ispitivanje, gledanje unatrag na postignuto da bi sljedeći koraci bili još ispravniji i sigurniji. Služba je tromija i sporija, ljubav ne razmišlja, ona trči neopterećena, ali vuče za sobom službu kojoj se podvrgava, i ne može bez nje, iako ona zaostaje. Služba pripada Crkvi, njezinu predstavniku, i njezina je uloga u tomu da prati ljubav, kako bi se njezino razdavanje događalo u punom kršćanskom smislu, u korist čitave zajednice. U konačnici, oboje *zajedno* trče, potrebni su jedno drugome.

Konkretno to znači sljedeće: Balthasar posvećuje vrijeme i pozornost Adrienninim iskustvima, zapisuje ih, daje im formu, njezine uvide uvršta u sistematiku crkvene dogmatike, povezuje ih s tradicijom i konkretnom crkveno-političkom situacijom, i nastoji ih predstaviti široj čitateljskoj publici. Godine 1947. osnovao je izdavačku kuću u Einsiedelnu, u kojoj objavljuje

šezdesetak njezinih djela. Ona su nastala njezinim diktiranjem, koje je on stenografski zapisivao, uglavnom u razdoblju od 1944. do 1948., a poslije samo sporadično. Sve do 1975. intenzivno će se baviti sređivanjem i izdavanjem tih diktata. Koliki prostor unutar njegova vlastitog teološkog stvaranja zauzimaju djela A. von Speyr pokazuju i njegove riječi: "Djela A. von Speyr koja mi je diktirala tvore otprilike trećinu knjiga koje sam napisao svojom rukom."¹⁰ Svojim najvećim životnim djelom ne smatra vlastiti teološki opus, nego upravo izdavanje djela A. von Speyr.

Balthasar joj, dakle, ne pomaže samo kao ispovjednik i duhovnik u razvoju njezina poziva i poslanja, nego je njegova uloga također saslušati njezina kazivanja i prenijeti ih Crkvi, učiniti ih korisnima za Crkvu. Pritom se ne radi o njegovu teološkom utjecaju ili sugestiji, nego jednostavno o tomu da kao teolog uoči i Crkvi posreduje teološke i eklezijalne plodove tih mističnih iskustava.

4.2. Utjecaj na teološke spise

Valja nam se letimično osvrnuti na utjecaj što ga je Adrienne izvršila na teološke spise Hansa Ursa von Balthasara. Taj je utjecaj ne samo očigledan nego vrlo snažan i izražen. On sam to otvoreno potvrđuje: "A. von Speyr je postavila temelj za većinu onoga što sam napisao poslije 1940." Sedamnaest godina poslije njezine smrti objavio je knjigu *Naš nalog* čija je svrha "spriječiti da se nakon moje smrti pokuša moje djelo razdvojiti od djela A. von Speyr. To nije moguće ni u kojem pogledu, ni s obzirom na teologiju ni s obzirom na započeti Institut".¹¹ "U teološkom sam smislu više ja primio od nje nego ona od mene." "Danas, nakon njezine smrti, njezino mi se djelo čini daleko važnijim od moga."¹² Uvjeren je da će oni koji budu čitali njezina djela, zajedno s njime zahvaljivati Bogu što je u našem vremenu Crkvi darovao tolike milosti.

¹⁰ H. U. v. Balthasar, *Erster Blick*, str. 11.

¹¹ Usp. H. U. v. Balthasar, *Unser Auftrag*, str. 11.

¹² H. U. v. Balthasar; *Erster Blick*, str. 11.

Das Herz der Welt (1943.) – prvi je direktan odjek njezinih doživljaja Velikog petka i subote, te misterija uskrsnuća i euharistije. Liričko-himnički ton knjige nije primjeren njezinu trijeznom i odmjerenom kazivanju, nego je izraz Balthasarova ushićenja radi omogućenoga uvida u otajstvo kristološkoga totaliteta.

Theologik, Wahrheit Gottes (2. svezak) – ovdje je uneseno mnogo od A. von Speyr, u Balthasarovo promišljanje teološkoga pojma istine.

Therese von Lisieux, Geschichte einer Sendung (1950.) – ne bi nikada nastala bez teologije poslanja A. von Speyr, bez njezina intenzivnog kontakta sa svecima, kritičkoga prikaza njezina vlastitog puta i pomicanja naglaska s psihologije poslanja na teologiju poslanja.

Theologie der Geschichte (1950., novo izdanje 1959.), kao i *Das Ganze im Fragment. Aspekte der Geschichtstheologie* (1963.) – Krist kao središte i norma povijesti razrađeno je pod snažnim utjecajem ove mističarke.

Der Christ und die Angst (1951.) nastala je pod dvojakim utjecajem: G. Bernanosa, njegovih romana *Posljednja na stratištu* i *Dnevnik seoskog župnika*, ali još više Adrienninih iskustava nadnaravnog straha, koja su znala ići do ruba ludila i koja su od nje tražena kao prihvaćanje zadovoljštine za grijeh svijeta. Balthasar ovdje istražuje fenomen straha kao posljedice grijeha.

Theologie und Heiligkeit (1948., preuzeto u *Verbum caro*, 1960.) – poticaj od teologije otaca, ali i sudjelovanje u Adrienninoj egzistenciji, jer je kod nje oboje povezano na jedincat i gotovo nepojmljiv način. To je bio neposredan povod da se za naše vrijeme naglasi važnost nerazdvojnosti, odnosno jedinstva ovoga dvoga.

Das betrachtende Gebet (1955.) – neposredan povod su Adriennini komentari Pisma, uvidi u neiscrpno bogatstvo Božje riječi.

Theodramatik (1973.-1983.) se temelji na pojmu poslanja kojim je prevladan kršćansko-psihološki pojam "uloge", na konfrontaciji Božje i čovjekove slobode, koja se izokreće u protubožansku i demonsku, što je u Adrienninu životu postalo

dramatički-konkretno kao i u životu Antuna Pustinjaka i Ivana Arškoga.

Posebno treba istaknuti da je najveći utjecaj Adrienne izvršila na njegovu teologiju Velike subote, odnosno Kristova silaska nad pakao, što je obogatilo teologiju 20. st., jer je ovdje jednim novim pristupom razrađen u teologiji gotovo zaboravljen članak Vjeronjanja. Balthasar je preuzeo Adriennine uvide u *Descensus* i obogatio ga uvidima tradicije, književnosti i suvremene teologije. Treba također reći da su neke postavke naišle na oštre kritike i da je upravo taj dio njegova teološkog korpusa najsporniji i najosporavaniji.

5. POKUŠAJ KRITIČKOGA VRJEDNOVANJA

Čini se da je osnovno pitanje: mogu li mistična iskustva i teologija ići zajedno, mogu li i trebaju li se međusobno prožimati i nadopunjavati? Ili još konkretnije: treba li se teološka spoznaja "hraniti" mističkim uvidima, je li mistika "locus theologicus" našega govora o Bogu? H. U. von Balthasar pokazao je da to nije samo teoretski moguće, nego i praktički ostvarivo. Njegov je teološki opus, općenito priznat kao najveći i najdublji u XX. stoljeću (dakako, uvijek se kaže, pored Karla Rahnera), plodno mjesto susretišta s mistikom iz koje crpi duboke spoznaje, koje potom ugrađuje u svoja promišljanja objave. Ako je teologija uvijek novo osvjetljavanje i tumačenje jedne jedine Objave u svakom vremenu, onda je i ono što Duh Sveti nadahnjuje i govori preko izabranih ljudi zraka svjetla, uvida, jasnoće i pojašnjavanja koju ne možemo jednostavno ignorirati i podcijeniti. Možda nas ovdje zavodi dvosmislen i neizdiferenciran pojam "privatne objave", kao da bi ona bila nešto samo za onoga komu je udijeljena, a ne za sve nas (Balthasar kaže: "Sve u Crkvi može biti osobno, ništa privatno"). Uvjeren sam da sve što Bog daje ovome svijetu, na neki način obvezuje svakoga pojedinca i nitko ne može jednostavno reći: "To se mene ne tiče." Barem se traži iskreno preispitivanje i promišljanje, neka vrsta uživljanja i egzistencijalnog sučeljavanja. Naše vrijeme općenito nije sklono

mistici, istinskoj kršćanskoj mistici. Ona je zahtjevna i dodiruje čovjeka duboko, dopire i donde gdje bismo najradije ostali svoji, bez Božjeg dodira, do onih područja koja su uspavana, možda u tami grijeha. Osim toga, mnogo je mistika, vidjelaca i objava. Mnogo lažnoga, bolesnoga, ezoteričnoga i magijskoga, mnogo demonskoga. Crkva je sumnjičava i oprezna. Opreznost i sporost u prosuđivanju uvijek se pokazuje dobrim. Svaka prenatrženost i brzopletost manjak je mudrosti i razboritosti i donosi gorke plodove. Teolozi uglavnom favoriziraju znanstvenu i racionalnu teologiju, u skladu s duhom vremena, i boje se ući u područje nad-umnoga i nad-iskustvenoga, iz dva razloga: ili duhovno nisu otvoreni za tu stvarnost (teologija bez vjere) ili strahuju od etiketa koje mogu naštetiti njihovoj reputaciji i akademskom usponu.

Poslanje, nalog o komu smo govorili, zahtijeva cijenu: kenozu: poniženje, neshvaćanje, osamljenost u Crkvi, patnju bez koje nema istinske plodnosti ("ako pšenično zrno ne umre"). No, prije svega, rekao bih odvažnost za novo, dopustiti-da-bude po Božjemu određenju. U tomu vidim veličinu, vjerodostojnost i snagu A. von Speyr i Balthasarova "zajedničkog puta". Trebalo se odvažiti, upustiti u tu "avanturu", i ustrajati u vjernosti "poslanju". Ne čudi stoga nimalo iznimna plodnost ovoga spoja mistike i teologije.

No, treba izbjeći dva ekstrema: iz oduševljenja za "karizmu" A. von Speyr Balthasarovo djelo tumačiti samo odatle ili – što se događa još češće – minimalizirati ili sasvim poricati Adriennin utjecaj na njega, tumačiti ga samo njime samim, ne htjeti ga vidjeti nadahnuta "mistikom".¹³ Pogrešno je i jedno i drugo. Istina je negdje u sredini. Poznata je Balthasarova sveobuhvatna naobrazba, koliko je u njegovu djelu prisutna i književnost, i filozofija i umjetnost općenito, potom patristika i čitava crkvena tradicija. Ne možemo jednostrano reći da se oslanja samo na mistiku A. von Speyr, iako ona zauzima značajno mjesto kao nadahniteljica i moliteljica. On nije

---

¹³ Tako primjerice kod W. Lösera, *Das Sein – ausgelegt als Liebe*, str. 410-424, gdje on navodi ljude koji su na nj utjecali, a ni jednom riječju ne spominje čak ni njegov susret s A. von Speyr.

samo "glasnogovornik" te mistike. Ako je uzmemo kao mjesto teološke spoznaje, to nipošto ne znači da tu spoznaju takoreći ubiremo kao "zreo plod" te mistike. Kao mjesto spoznaje ona je mjesto inspiracije, kojemu je kao takvome potrebno teološko vrjednovanje, prerada, uobličenje. U tom smislu nije moguće suprotstavljati *inspiraciju* i *interpretaciju*, nego ih vidjeti u njihovoj međusobnoj upućenosti i uvjetovanosti.

Na koncu, sve što je ljudsko, podložno je pogrješkama, nedorečenostima, netočnoj interpretaciji. U tome smislu, i teološki nalog ovo dvoje ljudi može imati određene sjene. No, ispravno prosuđivanje uvijek gleda na cjelinu. Sjena ne smije prekriti svjetlo. I Balthasar je toga svjestan te kaže: "Ja činim ono što moram činiti, i u svakom se pogledu podlažem sudu Crkve."¹⁴

Mystical experiences and theology: A. von Speyr and H. U. von Balthasar

Summary

The paper attempts to show complementation of two missions, that of the mystic A. von Speyr and the one of the theologian H. U. von Balthasar. Uniqueness and significance of their own, individual charismas have been stressed out, as well as the fertility of their common work in the area of theology and in the Church life. This cooperation is considered to have enriched, in many ways, the life and work of the great theologian and, for the mystic A. von Speyr, provided an essential spiritual and theological support, without which her charisma wouldn't have come into its own. Mysticism can be a fruitful scene for theological understanding. Moreover, theology should be fed with mysticism, since in this way it renders a dimension of profundity and true spirituality, without which it

---

¹⁴ H. U. v. Balthasar, *Erster Blick*, str. 9.

remains abstract and, eventually, fruitless. This path requires courage and suffering. Von Balthasar and A. von Speyr are an example of the audaciously suffered path of the common mission, which for sure constitutes a true acquisition for the Church.